

Bijlage 6: Veiligheids- en gezondheidsaspecten bij vrijwilligerswerk in de bos en natuursector²

In de bos- en natuursector zijn diverse groepen vaste vrijwilligers actief. Ook melden zich steeds vaker de zogenaamde 'eendaagse vrijwilligers'. Daarnaast zijn er regelmatig deelnemers bij evenementen in de natuur actief bezig. Omdat in de praktijk diverse partijen bij de uitvoering hiervan betrokken zijn leven er veel vragen over de verantwoordelijkheden van elke partij bij het veilig en gezond uitvoeren van het werk. Over vrijwilligers richt de Arboret zich hoofdzakelijk op gevaarlijke omstandigheden. De organisaties en bedrijven in de bos- en natuursector moeten dit binnen hun arbobeleid dan ook altijd opnemen.

Vrijwilligers zijn in verschillende categorieën te onderscheiden:

A. Georganiseerde groepen of individuele personen: zij voeren in een gekaderde opdracht van een terreinbeherende organisatie of andere organisaties (IVN, Landschappen, gemeenten) regelmatig **zelfstandig** werkzaamheden uit.

B. Groepen of individuele personen: zij worden tijdens hun werkzaamheden **rechtstreeks** aangestuurd door medewerkers van terreinbeherende organisatie of andere organisaties (IVN, Landschappen, natuur- en vogelwerkgroepen, enz.)

C. Groepen of individuele personen: deze voeren bij een **evenement** (bedrijfsuitje, boomfeestdag, studentenintroductiedag, schoolexcursie, enz.) werkzaamheden uit: de 'eendaagse vrijwilligers'.

D. Jongeren tussen 13 en 17 jaar, voor deze groep is extra aandacht nodig.

E. Kinderen jonger dan 13 jaar: mogen geen werkzaamheden verrichten maar kunnen wel deelnemen aan een evenement.

Met al deze categorieën kunnen organisaties in de bos- en natuursector te maken krijgen. In veel gevallen is er sprake van een gezagsverhouding – let op: niet altijd! – tussen terreinbeherende organisatie en de vrijwilliger(s). De organisatie, én de vrijwilligersorganisatie, als deze er bij betrokken is, hebben dan bij de inzet van vrijwilligers een grote verantwoordelijkheid om het werk veilig en gezond te laten verlopen. Men moet bovendien duidelijke keuzes maken welk werk wel of juist niet geschikt is om door vrijwilligers te laten uitvoeren. Welke dit zijn verschilt per categorie.

In het rapport 'Veiligheids- en gezondheidsaspecten bij vrijwilligerswerk en jongeren in de bos en natuursector' (2012) wordt op een rij gezet hoe bedrijven en organisa-

ties in de bos en natuur om moeten gaan met de inzet van vrijwilligers bij de verschillende werkzaamheden (zie www.bosschap.nl voor het hele rapport).

Vorbereidende fase

De volgende vragen zijn in de voorbereidende fase telkens van belang:

- > Stel eerst vast of de werkzaamheden geschikt zijn voor de vrijwilligers, die worden ingezet. Welke risico's kunnen ze lopen? Weeg hierbij ook een beoordeling van de feitelijke werkomgeving mee. De werkomgeving beïnvloed namelijk sterk het uiteindelijke risico. Voorbeeld: het knotten van wilgen langs een weiland is minder risicovol dan hetzelfde werk langs een drukke weg.
- > Bepaal vervolgens welke eisen er aan opleiding, kennis en ervaring van de vrijwilligers kunnen en/of moeten worden gesteld voor specifieke werkzaamheden
- > Stel tot slot vast welke begeleiding en welk toezicht er moet zijn op de werkzaamheden door betreffende doelgroep. En over welke deskundigheid moeten de begeleiders / toezichthouders zelf beschikken om hun taak goed te kunnen vervullen?

Zijn vrijwilligers jongeren dan gelden aanvullende regels met duidelijke grenzen. Zeker voor deze groep zal voorafgaand aan bepaalde werkzaamheden altijd goed gekeken moeten worden of zij dit wel mogen doen en onder welke voorwaarden.

In het overzicht op pagina 57 (afkomstig uit het rapport) zijn de belangrijkste werkzaamheden op een rij gezet, met daarnaast risicoscores: laag, middel of hoog. Dit overzicht kunt u gebruiken voor de afwegingen bij de inzet van vrijwilligers.

De aangegeven risicoscores in de tabellen zijn 'algemeen':

- > **rood** betekent dat de betreffende werkzaamheden door de bijhorende doelgroep **nooit** uitgevoerd mogen worden
- > bij **groen** kan dit zeker **wel**
- > bij **oranje** zijn altijd **aanvullende veiligheidsmaatregelen** noodzakelijk (trainingen, PBM's, tijdelijke verkeersmaatregelen, enz.).

De risicoanalyse in de tabel is gebaseerd op de meest voorkomende omstandigheden. U zult met de factor 'feitelijke omstandigheden' uiteindelijk zelf de werkelijke risicoscore moeten bepalen. Zo kan 'groen' alsnog 'rood' worden, bijvoorbeeld als werk met een groene score langs een zeer drukke weg moet plaatsvinden.

Schema

	Werkzaamheden	Ervaren vrijwilligers (A en B)	Eendaagse vrijwilligers (C)	Jongeren 16 t/m17j (D)	Jongeren 13 t/m15j (D)
Terreinbeheer	Motorzaag, bosmaaier en heggenschaar	Middel	Hoog	Middel	Hoog
	Rijdende machines, zoals: tractor, maaimachine	Middel	Hoog	Middel	Hoog
	Takkenversnipperaer en houtbewerkingmachines	Middel	Hoog	Middel	Hoog
	Perslucht en hogedrukspuit	Middel	Middel	Middel	Hoog
	Transportmiddelen, zoals; voertuig, tractor, boot	Middel	Hoog	Middel	Hoog
	Zich in de omgeving van machines bevinden	Laag	Middel	Middel	Hoog
	Handgereedschappen, zoals: zagen, grashark, spade	Laag	Laag	Laag	Middel
	Handgereedschappen, zoals: bijl, hiep, riek, zeis	Laag	Middel	Middel	Hoog
	Opruimen van takken, planten van bomen, raster-onderhoud, onderhoud paden en poelen	laag	Laag	Laag	Middel
	Inscharen van vee en uitmesten van stallen	Middel	Hoog	Middel	Hoog
	Onderhoud gebouwen en recreatievoorzieningen	Middel	Middel	Middel	Middel
	Overzetten van paden	Middel	Middel	Middel	Middel
Inventariseren	Monitoren van flora en fauna	Laag	Laag	Laag	Laag
	Monitoren van flora en fauna 's nachts	Laag	Middel	Hoog	Hoog
	Monitoren van het gedrag van de bezoekers	Laag	Laag	Middel	Middel
Voorlichting	Excursies	Laag	Laag	Middel	Middel
	Bezoekers aanspreken op ongewenst gedrag	Middel	Middel	Middel	Middel
	Werkzaamheden in bezoekersruimte (kassa)	Laag	Middel	Middel	Hoog (kassa)
	Uitvoeren van trainingen en voorlichtingen	Middel	Middel	Middel	Middel
Promotiewerk	Organisatie van vrijwilligerswerk	Middel	Middel	Middel	Middel
	Begeleiden van kampen en eendaagse activiteiten en werven van leden	Middel	Middel	Middel	Middel
Administratief	Beeldschermwerk	Laag	Laag	Laag	Laag
	beheer van adressenbestanden	Laag	Laag	Laag	Laag
	Werkroosters opstellen	Laag	Laag	Laag	Laag

